

Til Norges Bank

06.04.2021

**Tilråding om å utelukke China Traditional Chinese Medicine Holdings Co
Ltd fra Statens pensjonsfond utland**

Sammendrag

Etikkrådet anbefaler å utelukke China Traditional Medicine Holdings Co Ltd (China TCM) fra Statens pensjonsfond utland (SPU) på grunn av en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til alvorlig miljøskade. Etikkrådets vurdering er rettet mot selskapenes bruk av ingredienser basert på kroppsdeler fra truede dyrearter i produksjon av tradisjonell kinesisk medisin (såkalt *Traditional Chinese Medicine* (TCM)).

Ved utgangen av 2020 eide SPU aksjer i China TCM for 101 millioner kroner tilsvarende en eierandel på 0,47 prosent i selskapet.

China TCM er et farmasiselskap, notert på børsen i Hong Kong, som produserer og markedsfører TCM-produkter. Rådets undersøkelser viser at selskapet produserer flere ulike produkter der dyredeler fra truede arter inngår. Det dreier seg om horn fra saigaantilope, leopardbein og pangolinskjell. China TCM har bekreftet at selskapet bruker kroppsdeler fra dyrearter som er truet av utryddelse og opplyst om selskapets lagerbeholdning av en slik art.

Rådet legger til grunn at tap av biologisk mangfold er en global trussel mot livet på jorda, og at utryddelsen av arter akselerer. Rådet har fokusert på dyrearter som står på IUCNs rødliste over arter som er truet av global utryddelse, dvs. kritisk truede, truede eller sårbare arter, samt arter som er listet i vedlegg 1 i Konvensjonen om internasjonal handel med truede og sårbare arter (CITES). Rådet mener at selskaper som gjennom sin virksomhet bidrar til at arter blir utryddet, utarmer naturmangfoldet. Ved å produsere medisiner der kroppsdeler fra truede arter inngår, er det en risiko for at selskapet medvirker til irreversibel og alvorlig miljøskade.

Selv om selskapet etterlever myndighetens krav, mener rådet at det i lys av den omfattende ulovlige handelen med truede arter må legges vekt på at selskapet ikke gir informasjon om sporbarhet i innkjøpene eller hvor dyrene opprinnelig kommer fra. Rådet mener at mangelen på slik informasjon og manglende gjennomsiktighet i selskapets praksis, utgjør en uakseptabel risiko for at selskapets bruk av truede dyr kan stamme fra ulovlige kilder.

Mangelen på informasjon gjør det ikke mulig for rådet å kvantifisere det enkelte selskapets bidrag til miljøskade. Når det verken er kjent hvor mye et selskap bruker av truede arter, hvor dyredelene opprinnelig kommer fra, hvilke lagre av dyredeler som finnes og hvordan de eventuelt fylles opp, mener rådet at spørsmålet om selskapenes medvirkning må dreie seg om hvorvidt truede dyrearter inngår i selskapenes produksjon eller ikke.

China TCM har opplyst at det ikke har planer om å erstatte ingredienser basert på truede arter i produksjonen av TCM. Inntil selskapet offentliggjør en konkret målsetting om å slutte å bruke truede arter i sin produksjon og en tidsplan for når bruken av slike arter skal opphøre, anser rådet at det er uakseptabel risiko for at selskapet bidrar til alvorlig miljøskade

Innhold

1	Innledning	1
1.1	Hva rådet har tatt stilling til	1
1.2	Kilder	2
2	Bakgrunn	2
2.1	Kort om selskapet	2
2.2	Etterspørsel og handel med kroppsdeler av ville dyr som inngår i TCM	2
2.3	Kort om truede arter som inngår i selskapets produksjon av TCM	4
3	Etikkrådets undersøkelser	6
4	Informasjon fra selskapet	9
5	Etikkrådets vurdering	9
6	Tilrådning	10

1 Innledning

Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland (SPU) har vurdert fondets investeringer i China Traditional Chinese Medicine Holdings Co Ltd¹ (China TCM) opp mot retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra SPU (de etiske retningslinjene).²

Ved utgangen av 2020 eide SPU aksjer i China TCM for 101 millioner kroner tilsvarende en eierandel på 0,47 prosent i selskapet. Selskapet er notert på børsen i Hong Kong.

1.1 Hva rådet har tatt stilling til

Etikkrådets vurdering er rettet mot selskapets bruk av ingredienser basert på kroppsdeler fra truede dyrearter i deres produksjon av tradisjonell kinesisk medisin (såkalt *Traditional Chinese Medicine* (TCM)). Rådet har vurdert om det er en uakseptabel risiko for at selskapet gjennom denne virksomheten medvirker til eller er ansvarlig for alvorlig miljøskade etter § 3 tredje ledd i de etiske retningslinjene.

I vurderinger av alvorlig miljøskade legger rådet Etikkrådet blant annet vekt på om skaden er stor, om den medfører irreversible eller langsiktige virkninger, om den er et resultat av brudd på nasjonale lover eller internasjonale normer, og hva selskapet har gjort for å forhindre skade og hvilke tiltak som er gjennomført for å rette opp skade. Videre vurderer rådet risikoen for at selskapets praksis vil fortsette.

Denne tilrådingen gjelder tap av biologisk mangfold. Rapporten fra det internasjonale naturpanelet (IPBES) om den globale naturtilstanden viser en alarmerende reduksjon i naturmangfoldet. Naturpanelet vurderer at tap av naturmangfold er en like stor trussel mot verden som klimaendringene. Den anslår blant annet at av de åtte millionene arter av planter og dyr som lever på kloden i dag, er én million av artene truet av utryddelse.³ *The International Union for Conservation of Nature* (IUCN) oppgir at rundt 25 prosent av alle arter de har vurdert, er truet, og at faren for utryddelse av arter akselererer.⁴ Mot denne bakgrunnen har rådet vurdert bruken av truede dyr i produksjonen av TCM. Truede dyr er arter som IUCN har vurdert som kritisk truet, truet eller sårbare.⁵ Disse kategoriene omfatter arter som er truet av global utryddelse. I sin vurdering baserer rådet seg også på konvensjonen om internasjonal handel med truede og sårbare arter (*Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora* (CITES)), spesielt vedlegg 1 til konvensjonen, som er en liste over hvilke arter som truet av utryddelse, og som det ikke er tillatt å drive internasjonal handel med.

Etikkrådet tar ikke stilling til i hvilken grad staten har ansvar for eventuelle brudd på internasjonale konvensjoner. Det er tilstrekkelig å konstatere at det aktuelle selskapet opptrer på en slik måte at det vil innebære medvirkning til alvorlig miljøskade.

¹ Issuer Id 119088

² Retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra Statens pensjonsfond utland, <https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/2014-12-18-1793?q=retningslinjer+++pensjonsfond+++utland>

³ UN's Intergovernmental SciencePolicy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES) Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, 29 May 2019, https://www.ipbes.net/system/tdf/ipbes_7_10_add.1_en_1.pdf?file=1&type=node&id=35329

⁴ Se fotnote 3.

⁵ IUCN 2020. The IUCN Red List of Threatened Species. Version 2020-2. <https://www.iucnredlist.org>.

1.2 Kilder

Etikkrådet har ved hjelp av konsulenter gjennomført undersøkelser for å kartlegge hvilke truede arter som inngår i produksjonen av TCM, for deretter å identifisere produkter som inneholder slike ingredienser, og selskaper som produserer disse produktene.

Kartleggingen av hvilke arter som brukes i TCM, er basert på ulike utgaver av *The Pharmacopoeia of the People's Republic of China*⁶ som er et kompendium over blant annet offisielt godkjente TCM ingredienser og formuleringer, samt en oversikt fra *the State Forestry Administration* fra 2004, som beskriver hvilke arter som er ansett som medisinske, og som er fredet i Kina.

Kartleggingen av produkter som China TCM produserer, er basert på informasjon publisert på selskapets nettsider. Rådet har også fått informasjon fra China TCM.

2 Bakgrunn

2.1 Kort om selskapet

China TCM er et farmasiselskap som produserer og selger farmasøytiske produkter og er spesialist på produksjon av TCM og det viktigste selskapet i TCM-segmentet til morselskapet Sinopharm Group.⁷ Selskapet har virksomhet fra forskning på til markedsføring og salg av TCM-produkter med målsetting "to create a TCM platform worth RMB 30 billion and become a leader in the traditional Chinese medicine industry."⁸ Selskapet hadde ved utgangen av 2019 vel 17 000 ansatte og 100 datterselskaper. China TCM har hovedkontor i Foshan, Guangdong, China.⁹

2.2 Etterspørsel og handel med kroppsdeler av ville dyr som inngår i TCM

TCM omfatter mange typer behandlinger som akupunktur, massasje, bruk av urtemedisiner og medisiner som inneholder ingredienser basert på kroppsdeler fra ville dyr. Etterspørselen etter TCM er økende, og markedet er anslått til å utgjøre rundt 123 milliarder USD i 2023.¹⁰ Medisiner utgjør omtrent 30-40 prosent av TCM-markedet.¹¹ Selv om dyredeler utgjør en liten andel av de ingrediensene som brukes i TCM, er det antatt at den økende etterspørselen etter TCM vil bidra til tap av biologisk mangfold,¹² og at dette for noen arter er den viktigste årsaken

⁶ Med formuleringer menes TCM behandlinger kombinert med standardiserte mengder av spesifikke ingredienser slik de er definert i standarder fra myndighetene. En del i *the Pharmacopoeia of the People's Republic of China* omhandler slike standarder for et stort antall TCM formuleringer, der noen av formuleringene inneholder kroppsdeler fra truede arter

⁷ Selskapets nettside: <http://www.china-tcm.com.cn/enPhone/company/president.aspx?nodecode=106002001>, Sinopharm Group er et statsselskap.

⁸ Selskapets nettside: <http://www.china-tcm.com.cn/en/company/president.aspx?nodecode=104003001>

⁹ Selskapets nettside: <http://www.china-tcm.com.cn/en/invest/index.aspx?nodecode=104004006>

¹⁰ Buchholz, K., TCM and Wildlife Trade in Focus after Coronavirus Outbreak, 20.1.2020, <https://www.statista.com/chart/20669/growth-traditional-chinese-medicine-market/>

¹¹ Daxue Consulting, Traditional Chinese medicine takes 30-40% of China's pharmaceutical market, 15.6.2020, <https://daxueconsulting.com/traditional-chinese-medicine-market/>

¹² J. Still, Use of animal products in traditional Chinese medicine: environmental impact and health hazards, *Complementary Therapies in Medicine*, Volume 11, Issue 2, 2003, Pages 118-122, ISSN 0965-2299, [https://doi.org/10.1016/S0965-2299\(03\)00055-4](https://doi.org/10.1016/S0965-2299(03)00055-4).

til at disse dyrene er truet av utryddelse.¹³ IUCN har vurdert flere av artene som brukes i TCM som truet, blant annet pangoliner, leoparder og tigre.

På grunn av den økende etterspørselen er TCM også en drivkraft i den voksende illegale handelen med ville dyr.¹⁴ Mange av artene som brukes i produksjonen av TCM, står på listen i CITES' vedlegg 1, som betyr at handelen med disse artene er forbudt. Likevel fortsetter ulovlig jakt og handel med dyredeler og levende, fredede dyr ifølge *UN Office on Drugs and Crime* (UNODC). År for år beslaglegges det stadig større mengder. Fra 2014-2018 har det for eksempel vært en tidobling av beslaget av pangoliner fra ca. 13 900 i 2014 til nærmere 142 000 i 2018. Ifølge UNODC er det reelle omfanget av den ulovlige handelen sannsynligvis mye større enn beslagene viser. Det er indikasjoner på at pangoliner og leoparder i økende grad forsynes fra Afrika ettersom asiatiske populasjoner er blitt svært redusert. Dyredeler fra tigre synes nå å bli erstattet av dyredeler fra leoparder, jaguarer og løver, noe som øker etterspørselen etter disse artene.¹⁵ Dyredeler blir solgt til TCM-produsenter, TCM-behandlere, apoteker og andre markedsaktører.¹⁶

Bestemmelsene i *the Wildlife Protection Law* (WPL) tillater kommersiell bruk av truede dyr som naturlig finnes i Kina.¹⁷ Loven fastsetter ulike fredningskategorier for innfødte ville dyrearter, der den strengeste kategorien er "*special state protection*". Arter som ikke finnes i Kina, men som er inkludert i CITES vedlegg 1 og 2, faller inn under "*special state protection*." WPLs artikkel 27 tillater salg, kjøp og bruk av fredede arter der det er nødvendig for "*scientific research, captive breeding, public exhibition or performances, heritage conservation or other special purposes*," som i praksis omfatter TCM.

Den 24. februar 2020 godkjente den faste komitéen til Kinas folkekongress et forbud mot handel med ville dyr. Det medførte at kommersielt oppdrett og handel av de fleste ville dyr til matformål ble forbudt, men forbudet gjaldt ikke tradisjonell medisin.¹⁸

Kinesiske myndigheter etablerte i 2003 et sertifiserings- og merkesystem som regulerer kommersielle produsenter, blant annet farmasiselskapers, bruk av nasjonalt fredede arter. *The*

¹³ The Global Environmental Reporting Collective, *The Pangolin Reports* <https://globalstory.pangolinreports.com/#lede>. Nowell, K. Implementation of Cites Decision 17.228: Review of Implementation of Resolution Conf. 12.5 (Rev. Cop17) on Conservation of and Trade in Tigers and other Appendix I Asian Big Cats. Report by Kristin Nowell, CAT and IUCN SSC Cat Specialist Group. With additional support from WWF, <https://cites.org/sites/default/files/eng/com/sc/70/E-SC70-51-A03.pdf>, EIA 2020, *Smoke and Mirrors. China's complicity in the global illegal pangolin trade*, <https://eia-international.org/wp-content/uploads/EIA-Report-Smoke-and-Mirrors-Spreads.pdf>

¹⁴ ADM Capital Foundation 2018, *Trading in Extinction: The Dark Side of Hong Kong's Wildlife Trade*. Hong Kong, <https://www.admcf.org/wp-content/uploads/2019/11/Trading-in-Extinction-The-Dark-Side-of-HKS-Wildlife-Trade-Report-EN.pdf> og Byard, R.W. Traditional medicines and species extinction: another side to forensic wildlife investigation. *Forensic Sci Med Pathol* **12**, 125–127 (2016). <https://doi.org/10.1007/s12024-016-9742-8>; C4Ads: <https://www.c4reports.org/tipping-the-scales> og UNODC World Wildlife Crime Report 2020, United Nations Office on Drugs and Crime, 2020, https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/wildlife/2020/World_Wildlife_Report_2020_9July.pdf

¹⁵ UNODC, *World Wildlife Crime Report 2020*, United Nations Office on Drugs and Crime, 2020.

¹⁶ Se fotnote 14 og Standaert, M. 'This makes Chinese medicine look bad': TCM supporters condemn illegal wildlife trade, 26.5.2020, <https://www.theguardian.com/environment/2020/may/26/its-against-nature-illegal-wildlife-trade-casts-shadow-over-traditional-chinese-medicine-aoe>

¹⁷ En oversettelse av the Wildlife Protection Law og andre relevante reguleringer til engelsk finnes på nettsiden til The Environmental Investigation Agency (EIA), <https://eia-international.org/wildlife/saving-tigers/tiger-farming/chinas-wildlife-protection-law>

¹⁸ Decisions of the Standing Committee of the National People's Congress relating to a total prohibition on illegal wildlife trade, eliminating the bad habit of excessive eating of wildlife, and effectively safeguarding the lives and health of the public. En engelsk versjon finnes på: <https://eia-international.org/wp-content/uploads/Decisions-of-the-Standing-Committee-of-the-National-People%E2%80%99s-Congress-24-February-2020.pdf>

China Wildlife Mark Centre har ansvaret for å drifte systemet som er kjent som "*special marking*".¹⁹ Systemet ble opprettet for å sikre at bruken av ville dyr var lovlig og sporbar, og innebærer blant annet at hvert produkt som inneholder slike ingredienser, får en unik identifikasjonskode som produktet skal merkes med. Det har vært rapportert om misbruk av systemet, for eksempel at ett merke er brukt på ulike produkter og at merkingen er brukt til å hvitvaske produkter som er kjøpt ulovlig.²⁰

Kinesiske myndigheter har etablert lagre av kroppsdeler fra enkelte truede dyrearter. *The National Forestry and Grasslands Administration* og dets regionale etater gir tillatelser til farmasiselskaper til å kjøpe og bruke dyredeler fra disse lagrene. Farmasiselskaper kan også ha private lagre som de med myndighetenes tillatelse, kan tilby til andre selskaper. Det er ikke publisert noe oppdatert informasjon om hvor store de offentlige lagrene er, hvor mye som er solgt til farmasiselskapene eller hvor store farmasiselskapenes lagre er.²¹ Det finnes heller ikke tilgjengelig informasjon om hvilke mengder som er brukt av industrien eller enkeltelskaper for produksjon av medisiner. Det finnes derfor ikke noe grunnlag for å vurdere det enkelte selskapets forbruk av spesifikke dyrearter.

2.3 Kort om truede arter som inngår i selskapets produksjon av TCM

Etikkrådets undersøkelser viser at selskapet bruker kroppsdeler fra saiga-antilope, leopard og pangolin.

Saigaantilope

Saigaantilopen (*Saiga tatarica*), eller saiga, hører naturlig hjemme på steppene i Sentral-Asia.²² Den står på IUCNs rødliste over kritisk truede arter²³ og er inkludert i CITES vedlegg 2.²⁴ Ulovlig jakt har på grunn av etterspørselen etter horn og kjøtt bidratt til en sterk reduksjon i bestanden.²⁵ Saigahorn er en ingrediens i enkelte TCM produkter. I 2006 rapporterte de største forbrukslandene – Kina, Japan, Malaysia, Sør-Korea og Singapore – om en samlet lagerbeholdning av saigahorn på rundt 130 tonn.²⁶ Basert på rapportert gjennomsnittlig årlig forbruk og den vedvarende etterspørselen i disse landene anslo CITES-sekretariatet at lagrene ville være brukt opp en gang mellom 2016-2021.²⁷ I 2011 rapporterte Kina at det nasjonale lageret av saigahorn var på 115 tonn.²⁸ Det er anslått et forbruk i Kina på mellom 6-10 tonn saigahorn årlig.²⁹

¹⁹ EIA 2020, Smoke and Mirrors. China's complicity in the global illegal pangolin trade.

²⁰ EIA 2013, Hidden in Plain Sight. China's clandestine Tiger Trade, <https://eia-international.org/wp-content/uploads/EIA-Hidden-in-Plain-Sight-med-res1.pdf>

²¹ Se fotnote 19.

²² Wildlife Conservation Society China, Saiga Antelope, <https://china.wcs.org/Wildlife/Saiga-Antelope.aspx>

²³ IUCN SSC Antelope Specialist Group. 2018. *Saiga tatarica*. *The IUCN Red List of Threatened Species* 2018: e.T19832A50194357. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T19832A50194357.en>

²⁴ Vedlegg 2 er en liste over arter som ikke nødvendigvis er truet av utryddelse, men der handelen må kontrolleres for å unngå en utnyttelse som er uforenlig med deres overlevelse.

²⁵ Se fotnote 23.

²⁶ CITES CoP14 Doc. 56. 2007. Saiga antelope, <https://cites.org/sites/default/files/eng/cop/14/doc/E14-56.pdf>

²⁷ Se fotnote 26.

²⁸ CITES CoP16 Doc. 56. 2013. Saiga antelope, <https://cites.org/sites/default/files/eng/cop/16/doc/E-CoP16-56.pdf>

²⁹ Se fotnote 26.

Internasjonal handel med saigahorn har fortsatt etter at arten ble tatt inn på CITES vedlegg 2-listen i 1994. Det er gjort flere store beslag i løpet av de siste årene,³⁰ som indikerer at kriminelle organisasjoner er involvert i den ulovlige handelen.³¹

Leopard

Dyredeler fra leopard som brukes i TCM, kan stamme fra leopardartene – leopard (*Panthera pardus*), snøleopard (*Panthera uncia*), og treleopard (*Neofelis nebulosa* og *N. diardi*). Alle er vurdert som sårbare på IUCNs rødliste og står også på CITES vedlegg 1-listen. Med unntak av *N. diardi* er alle artene naturlig hjemmehørende i Kina og fredet (*special state protection*).

Ulovlig jakt og handel med dyredeler er trusler mot bestandene av leoparder, ifølge IUCN.³² Siden 2000 er det beslaglagt nærmere 5 400 asiatiske leoparder. Undersøkelser som er gjennomført for CITES, viser økende ulovlig innførsel fra Afrika for å møte den asiatiske etterspørselen.³³ I 1993 forbød myndighetene i Kina bruk av dyredeler fra tigre i TCM, men dyredeler fra leopard ble tillatt som erstatning, noe som har bidratt til å øke etterspørselen etter leoparder. Ifølge myndighetene kan farmasiselskaper bare bruke eksisterende lagre av leopardbein.³⁴ Mengdene og opprinnelsen til lagrene er ikke offentlig kjent.

Pangolin

Det finnes åtte pangolinarter som har sine naturlige leveområder i Asia eller Afrika. Den kinesiske pangolinen (*Manis pentadactyla*), sunda-pangolinen (*Manis javanica*) og den indiske pangolinen (*Manis crassicaudata*) fikk et sterkere vern og ble fredet i Kina i 2020 (*special state protection*).³⁵ De to førstnevnte er ifølge IUCN kritisk truet, mens den indiske pangolinen er truet. Én afrikansk art er klassifisert som truet (*Phataginus tricuspisi*), mens de øvrige er vurdert som sårbare. Internasjonal handel med pangoliner har vært forbudt siden 2017 da alle åtte artene ble oppført i CITES vedlegg 1.

I 2020 fjernet kinesiske myndigheter pangolinskjell (fra kinesisk pangolin) fra listen over viktige ingredienser i TCM i den siste utgaven av *Pharmacopoeia*. Pangolinskjell brukt i

³⁰ Se for eksempel Saiga Conservation Alliance. Winter 2015/Spring 2016 Saiga News Issue 20 and Autumn 2016 Saiga News Issue 21,

https://www.saigaresourcecentre.com/sites/default/files/migrated/media/351534/english_issue_20.pdf og https://www.saigaresourcecentre.com/sites/default/files/migrated/media/357671/saiga_news_issue_21_english.pdf

³¹ I april 2018 arresterte kinesiske myndigheter medlemmer av et "wildlife trafficking syndicate" og beslagla 1,276 saigahorn, 322 støttenner fra elefanter, 70 bjørnetenner, and 44 galleblærer fra bjørn.. General Administration of Customs. 2019,

https://mp.weixin.qq.com/s?biz=MzIwNzE3MzE2NQ==&mid=2652797529&idx=1&sn=340d04522fd23ab1e722010a5b60b9e3&chksm=8cfc91bbb8b300d7332b5ea311b110b45935c78fe26bdb2f31b997dc1716fb164deb534668c&mpshare=1&scene=1&srcid=&pass_ticket=bYMP4cMt5afEjY6MQukK7kZWKtpEIm1B8DzwbzzFrV6a1KHqyIpShFIFqv%2Fdfka0#rd

³² Se trusselvurderinger av de enkelte leopardartene på www.iucnredlist.org

³³ Nowell, K. Implementation of Cites Decision 17.228: Review of Implementation of Resolution Conf. 12.5 (Rev. Cop17) on Conservation of and Trade in Tigers and other Appendix I Asian Big Cats. Report by Kristin Nowell, CAT and IUCN SSC Cat Specialist Group. With additional support from WWF.

³⁴ CITES CoP14 Doc. 52 Annex 1. Report on Implementing Resolution Conf. 12.5 of CITES from the CITES Management Authority, People's Republic of China, <https://www.cites.org/sites/default/files/common/cop/14/doc/E14-52A01.pdf>; CITES CoP18 Doc.71.1 Annex 5

³⁵ National Forestry and Grasslands Administration. 2020, :

<http://www.forestry.gov.cn/main/3095/20200608/170847961137579.html>

produksjon av såkalt patentmedisin, som er medisiner som er godkjent for kommersiell produksjon av kinesiske myndigheter, er imidlertid fortsatt tillatt.³⁶

Myndighetene annonserte i 2007 at farmasiselskapenes bruk av pangolinskjell skulle reguleres gjennom sertifiserings- og merkesystemet *special marking* (se avsnitt 2.2).³⁷ Det innebærer at godkjente sykehus og farmasiselskaper tillates å kjøpe rå pangolinskjell fra et av myndighetens lagre. Farmasiselskapene kan videre produsere og selge TCM-produkter som inneholder pangolinskjell, som er registrert og merket i henhold til *the special marking system*. Det er rapportert om at skjell som ikke er sertifisert eller merket, blir solgt ulovlig i Kina.³⁸

Mellom 2009-2016 er det anslått at myndighetene i gjennomsnitt delte ut 26 tonn pangolinskjell per år.³⁹ Størrelsen på myndighetenes lagre er ikke kjent og heller ikke hvor pangolinene opprinnelig kommer fra. Det har siden 2015 ikke vært publisert informasjon om uttak fra lagrene. Systemet tillater omsetning av pangolinskjell mellom private selskaper, men med liten mulighet for sporbarhet.

UNODC rapporterer om en omfattende ulovlig handel med pangoliner som har vokst betydelig i de senere år. Siden 2016 har stort sett alle beslag vært pangolinskjell.⁴⁰ I 2019 var beslagene på 128 tonn, som er en økning på 200 prosent fra fem år tidligere.⁴¹ Den asiatiske etterspørselen dekkes nå med ulovlig innførsel fra Afrika, som i hovedsak går til det kinesiske markedet. UNODC skriver også at "*Before the Appendix I listing [refererer til CITES i 2017], the amount of pangolins seized was much larger than the legal trade, implying that the industries where pangolins are used have long drawn on illegal sources.*"⁴²

3 Etikkrådets undersøkelser

Informasjon på selskapenes nettsider viser at China TCM og noen av datterselskapene produserer produkter som inneholder kroppsdeler fra truede dyr. På nettsidene er alle produktene beskrevet, herunder hvilke ingredienser som inngår i produktet.

China TCMs datterselskap, Sinopharm Group Dezhong (Foshan) Pharmaceutical Co Ltd⁴³ markedsfører produktet 羚羊感冒片 (Lingyang Ganmao Pian).⁴⁴ Ifølge ingredienslisten inneholder dette produktet saigahorn. Produktet er også inkludert i et pdf-dokument som er tilgjengelig på China TCMs nettsider.⁴⁵

³⁶ EIA 2020, Smoke and Mirrors. Åtte formuleringer for patent medisiner foreskriver pangolinskjell som ingrediens i 2020 utgaven av Pharmacopeia. of the People's Republic of China.

³⁷ State Forestry Administration, Ministry of Health, SAIC, China Food and Drug Administration and the National Administration of Traditional Chinese Medicine. 2007. 关于加强赛加羚羊、穿山甲、稀有蛇类资源保护和规范其产品入药管理的通知, <http://www.trafficchina.org/node/66>

³⁸ Challenger, D. and Waterman, C., Implementation of CITES Decisions 17.239b) and 17.240 on pangolins (*Manis spp.*), IUCN, 2017, [E-SC69-57-A.pdf \(cites.org\)](http://www.cites.org/E-SC69-57-A.pdf) og EIA 2020, Smoke and Mirrors

³⁹ Se fotnote 38.

⁴⁰ UNODC 2020, World Wildlife Crime Report 2020, United Nations Office on Drugs and Crime.

⁴¹ C4ADS 2020, Tipping the scales. Exposing the Growing Trade of African Pangolins into China's Traditional Medicine Industry, <https://www.c4reports.org/tipping-the-scales>

⁴² Se fotnote 40, s. 66.

⁴³ <http://www.dezhong.com/>

⁴⁴ <http://www.dezhong.com/products.aspx?qid=47>

⁴⁵ <http://www.china-tcm.com.cn/UploadFiles/files/2017/9/20170921050539373.pdf>

Datterselskapet, Sinopharm Zhonglian Pharmaceutical Co Ltd⁴⁶ markedsfører produktet 大活络丸 (Da Huo Luo Wan) der leopardbein inngår.⁴⁷ Et annet datterselskap, Sinopharm Group Fengliaoqing (Foshan) Pharmaceutical Co Ltd ser også ut til å produsere Da Huo Luo Wan som blir markedsført i det ovennevnte pdf-dokumentet, og som ifølge ingredienslisten inneholder leopardbein. Sistnevnte selskap produserer også et annet produkt 佛山人参再造丸 (Foshan Renshen Zaizao Wan), som tilbys på en tredjeparts nettside, og som ifølge listen over ingredienser inneholder leopardbein.⁴⁸

Nedenfor er informasjon for produktet Da Huo Luo Wan som datterselskapet Sinopharm Zhonglian Pharmaceutical Co. Ltd markedsfører, vist som eksempel. Tilsvarende informasjon finnes for de øvrige produktene som er omtalt i tilrådingen.

Da Huo Luo Wan – Eksempel på produkt som inneholder leopardbein som Sinopharm Zhonglian Pharmaceutical Co. Ltd markedsfører

Beskrivelse av produktet på selskapets nettside <http://www.sinopharmzl.com/Product/4/163.aspx> Tegn i den grønne sirkelen betyr ingredienser. Tegn i den røde sirkelen betyr leopardbein.

The screenshot shows the product page for Da Huo Luo Wan. The main heading is '大活络丸'. Below it, the product name '大活络丸' is displayed in a box with 'Dahuoluo Wan 3.5g×10丸/盒'. To the right, there is a detailed description in Chinese, including the generic name '大活络丸', the pinyin 'Dahuoluo Wan', and the specifications '规格/包装: 每丸重3.5g/采用聚氧乙烯固体药用硬片、药品包装用铝箔包装, 3.5g×10丸/盒'. The usage instructions are '用法用量: 温黄酒或温开水送服。一次1丸, 一日1~2次。' and the shelf life is '有效期: 36个月'. The execution standard is '执行标准: 卫生部药品标准中药成方制剂第六册WS3-B-1082-92' and the approval number is '批准文号: 国药准字Z42020821'. Below the product image, there are three tabs: '主治功能', '注意事项', and '产品说明书'. The '产品说明书' tab is selected, showing the '大活络丸说明书' (Da Huo Luo Wan Instructions). The instructions include the approval date '【核准日期】2007年06月01日' and the modification date '【修改日期】2015年03月13日'. The product name '大活络丸说明书' is prominently displayed. Below the title, it says '请仔细阅读说明书并在医师指导下使用' and '本品含制草乌、天南星(制) 运动类慎用'. The ingredients list is under the heading '【成份】' and includes '制草乌、马钱子、威灵仙、两头尖、麻黄、贯众、甘草、羌活、肉桂、广藿香、乌药、黄芩、熟地黄、大黄、木香、沉香、细辛、赤芍、没药(制)、丁香、乳香(制)、僵蚕(炒)、天麻(制)、青皮、骨碎补(烫、去毛)、豆蔻、安息香、黄芩、香附(醋制)、玄参、白术(麸炒)、防风、龟甲(醋淬)、葛根、豹骨、油酥、当归、血竭、地龙、水牛角浓缩粉、人工麝香、松香、砂培育牛黄、冰片、红参、制草乌、天麻、全蝎、何首乌'. The word '成份' is circled in green, and '豹骨' is circled in red.

Figur 1: Skjerm bilde av produkt som inneholder leopardbein som Sinopharm Zhonglian Pharmaceutical Co. Ltd markedsfører.

China TCMs datterselskap, Sinopharm Group Fengliaoqing (Foshan) Pharmaceutical Co Ltd markedsførte produktet 通络活血丸 (Tongluo Huoxue Wan) på sine nettsider inntil August

⁴⁶ <http://www.sinopharmzl.com/>

⁴⁷ <http://www.sinopharmzl.com/Product/4/163.aspx>

⁴⁸ <https://m.360lj.com/product/2517.html>

2020, som ifølge offisielle standarder⁴⁹ inneholder pangolin. Selskapets nettside er ikke aktiv lenger, men produktet markedsføres på en tredjeparts nettside⁵⁰ der ingredienslisten viser pangolin.

Det er indikasjoner på at selskapet har hatt en lagerbeholdning av pangolinskjell. China TCM (omtalt som Beijing City China Traditional Medicine Company) fikk den 26. februar 2018 tillatelse fra *the Anhui Provincial Forestry Bureau* til å selge 300 kg pangolinskjell og 45 000 sekker med bearbejdede (*vinegar-processed*) pangolinskjell til selskapet Anhui Shitian Chinese Medicine Yinpian Company Limited. Figur 2 nedenfor viser et bilde av tillatelsen, slik den fremsto på Anhui Province Forestry Bureaus nettside i 2018. Lenken er ikke aktiv lenger.⁵¹ Rådet er ikke kjent med om China TCM fremdeles har en lagerbeholdning av pangolinskjell.

The image shows a screenshot of a Chinese administrative decision document. At the top, a black-bordered box contains the title '安徽省林业厅准予行政许可决定书' (Administrative Decision on Granting Administrative License) and the number '林审准〔2018〕46号'. Below this, a green-bordered box identifies the applicant as '安徽石田中药饮片有限公司'. The main text, in black, describes the application for a license to trade pangolin scales and processed pangolin scales. A red-bordered box highlights the specific quantities: '300Kg' of pangolin scales and '45000' bags of processed pangolin scales. A blue-bordered box at the bottom identifies the issuing authority as '安徽省林业厅' (Anhui Provincial Forestry Bureau) and the date as '2018年2月26日'. A footer note mentions the document was copied from the Beijing Municipal Greening Administration and Maotou City Forestry Bureau.

安徽省林业厅准予行政许可决定书
林审准〔2018〕46号

安徽石田中药饮片有限公司:

你单位利用国家重点保护野生动物制品申请, 经亳州市谯城区林业局、亳州市林业局审核上报我厅。根据《野生动物保护法》第二十七条规定, 准予你单位利用从北京市中国中药公司购买的穿山甲 (*Manis pentadactyla*) 片300Kg (已经北京市园林绿化局“京绿动植许〔2018〕33号”文批准, 共6箱×50Kg/箱, 封箱号: No.000008316-000008321), 制作中药饮片醋山甲45000袋 其中30000袋规格5g/袋, 15000袋规格10g/袋。并按规定申请“中国野生动物经营利用管理专用标识”45000枚。

“专用标识”服务: 国家林业局野生动植物研究发展中心 陈力 电话: 010-62888966。

安徽省林业厅
2018年2月26日

抄: 北京市园林绿化局, 亳州市谯城区林业局, 亳州市林业局。

Utdrag av tillatelsen slik den fremsto på nettsiden til the Anhui Province Forestry Bureau i 2018. Tittelen på dokumentet (tekst i den sorte firkanten) kan oversettes med “Anhui Provincial Forestry Bureau beslutning vedrørende tildeling av administrativ tillatelse”. Teksten i den grønne firkanten nevner selskapet som tillatelsen gjelder, “Anhui Shitian Chinese Medicine Yinpian Company Limited”. Teksten i den røde boksen betyr: “tillater deres selskap til å kjøpe 300 kg pangolinskjell (*Manis pentadactyla*) og 45 000 sekker med behandlede (*vinegar-processed*) pangolinskjell fra Beijing City China Traditional Medicine Company”. Tekst i den blå boksen betyr, “Anhui Province Forestry Bureau, 26. Februar 2018”

Figur 2: Skjerm bilde av tillatelse til å selge pangolinskjell gitt av Anhui Provincial Forestry Bureau til China TCM i februar 2018.

⁴⁹ 卫生部药品标准中药成方制剂第十四册, Ministry of Health; Drug Standards Traditional Chinese Medicine Prescriptions Volume 14

⁵⁰ <https://www.yaopinnet.com/zhaoshang/y21/yy161721.htm>

⁵¹ Etikkrådet har fått en kopi av tillatelsen fra the Environmental Investigation Agency. Anhui Forestry Bureaus nettside er <http://lyj.ah.gov.cn/>, men nettsiden der tillatelsen var publisert er tatt ned.

4 Informasjon fra selskapet

China TCM har på spørsmål fra rådet bidratt med informasjon om selskapets bruk av truede arter i produksjonen av medisiner. Selskapet har ikke kommentert på utkast til tilrådning.

China TCM bekreftet at det har et lager av råvarer av dyredeler fra en truet art og har også oppgitt mengder, hvilket år det ble kjøpt inn og at det har videresolgt fra beholdningen til datterselskaper. Selskapet bekreftet at det bruker dyredeler av truede arter og har også delt kopier av tillatelser til slik bruk fra myndighetene.

Selskapet sier at det bruker kvalifiserte leverandører som betyr at "*Merchants selling and operating wildlife must be equipped with 'License for Operation and Utilization of Wildlife and Products thereof' specifying type of operation, quantity, period and use*" og produktene må være merket i henhold til *the special marking system* som viser at de har godkjente lisenser fra *the National Forestry Administration*.

China TCM skriver videre at det ikke har planer om å erstatte ingredienser basert på truede dyrearter i sin produksjon av medisiner.

5 Etikkrådets vurdering

På bakgrunn av tilgjengelig informasjon har rådet vurdert om det er en uakseptabel risiko for at China TCM bidrar til alvorlig miljøskade gjennom sin bruk av truede dyrearter i produksjonen tradisjonell kinesisk medisin.

Utgangspunktet for Etikkrådets vurdering er at tap av arter og biologisk mangfold er en av de største truslene mot livet på jorda. Tap av arter er irreversibelt og kan ha vidtrekkende konsekvenser for andre arter, økosystemer og livsgrunnlag til lokalsamfunn. Risikoen for tap av arter har vært sentralt i andre av rådets tilrådninger som omhandler biologisk mangfold og alvorlig miljøskade.

I denne saken legger rådet vekt på rapportene fra FN-organisasjoner og andre anerkjente internasjonale organisasjoner som belyser hvordan bruk av truede dyrearter i TCM-produkter øker risikoen for at disse artene blir utryddet, og at den økende etterspørselen etter TCM er ansett for å medvirke til den ulovlige internasjonale handelen med noen av disse dyrene.

Rådets undersøkelser har vist at China TCM produserer flere produkter som inneholder ingredienser basert på saigaantilope, leopard og pangoliner som alle er truet av global utryddelse. Selskapet har gitt informasjon til rådet og bekreftet at det produserer medisiner der en truet art inngår, og at det har en lagerbeholdning av dyredeler fra en slik art. Rådet finner det positivt at selskapet deler denne informasjonen, men merker seg at det ikke opplyser hvor beholdningen stammer fra. Tillatelsen som selskapet har delt, gir heller ikke opplysninger om dette. Rådets undersøkelser viser at selskapet også har hatt et betydelig lager av pangolinskjell, som det har solgt fra til andre selskaper. China TCM har ikke gitt noen forklaring på dette eller kommentert på bruk av dyredeler fra andre truede arter som inngår i selskapets produkter.

China TCM sier at det bruker leverandører som etterlever nasjonale krav blant annet når det gjelder merking av produkter. Selskapet opplyser imidlertid ikke om det har sporbarhet på sine innkjøp eller kunnskap om hvor dyredelene opprinnelig kommer fra. Sett i lys av den omfattende ulovlige jakten og handelen med disse dyrene, og den manglende gjennomsliktigheten i selskapets praksis, er det etter rådets oppfatning en uakseptabel risiko for at selskapets bruk av truede dyr kan stamme fra ulovlige kilder.

Mangelen på informasjon gjør det ikke mulig for rådet å kvantifisere det enkelte selskaps bidrag til miljøskade. Når det verken er kjent hvor mye et selskap bruker av truede arter, hvor dyredelene opprinnelig kommer fra, hvilke lagre av dyredeler som finnes og hvordan de eventuelt fylles opp, mener rådet at spørsmålet om selskapenes medvirkning må dreie seg om hvorvidt truede dyrearter inngår i selskapenes produksjon eller ikke. Når virksomheten i seg selv utgjør en risiko for at arter blir utryddet, er det også en risiko for at selskapene medvirker til utarming av naturmangfoldet og alvorlig miljøskade.

Rådet merker seg at China TCM ikke har konkrete planer om å erstatte ingredienser basert på truede arter i produksjonen av TCM. Inntil selskapet offentliggjør en konkret målsetting om å slutte å bruke truede arter i sin produksjon og en tidsplan for når bruken av slike arter skal opphøre, anser rådet at den uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til alvorlig miljøskade.

6 Tilrådning

Etikkrådet tilrår å utelukke China Traditional Chinese Medicine Holdings Co Ltd fra Statens pensjonsfond utland på grunn av en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til alvorlig miljøskade.

Johan H. Andresen Hans Chr. Bugge
Leder

(Sign.)

Cecilie Hellestveit

(Sign.)

Trude Myklebust

(Sign.)

Brit K. S. Rugland

(Sign.)

(Sign.)